

EEN TROTSE NATIE 3



BEJA

Beja heeft de reputatie de heetste stad van Portugal te zijn. Het ligt in een vergeten uithoek van de Alentejo en toeristen lijken het te mijden. Ten onrechte. In de tijd van de Romeinen was Beja een drukke, belangrijke handelsstad, Visigoten en Moren drukten hun stempel op de stad en in de Gouden Eeuw was Beja een van de belangrijkste steden van Portugal.

Nu is het vooral een stad van ‘oude mannen’, zoals zoveel dorpen en steden in de Alentejo. Ze scholen samen op de straathoeken van het centrum, duiken regelmatig een bar binnen voor een ‘licht alcoholische versnapering’ die ze aan de tap achteroverslaan en dan wachten ze weer, met schijnbaar onuitputtelijk geduld, op het einde van de dag, zittend op een stenen bank, leunend op hun wandelstok, pratend maar vooral voor zich uit starend.

Wij logeren in de Pousada van de Heilige Franciscus, een voormalig klooster uit de 13^e eeuw, dat zoals alle kloosters in Portugal, in de 19^e eeuw door de staat in beslag werd genomen en gesloten. Het klooster raakte in verval en werd tot 1956 gebruikt als kazerne voor de infanterie. Nu is het wonderschoon gerestaureerd en in zijn oude glorie hersteld. De sfeer van het klooster – de Franciscanen hielden van een sober leven – komt het best tot leven in de binnentuin, rond de waterput, in de hoge kloostergangen waar het licht door de ramen stroomt, in de kerk die nu dienst doet als leeszaal en waar een vader, de baby op de arm, zijn zoon leert biljarten. Het plafond is beschilderd met eeuwenoude fresco’s, aan de muren hangt abstracte moderne kunst.

Een magische plek, mét een prachtig zwembad, omringd door hoge palmen en bougainvillia.

‘EEN VERLATEN NON’

Wij bezoeken Beja vanwege het Regionaal Museum in het oude klooster van Onze Lieve Vrouwe van de Onbevleete Ontvangenis, in het hart van de oude stad. Op het plein, waar vroeger de infanterie exerceerde, staat het standbeeld van koningin Leonora, de vrouw van koning Manuel I die Portugal regeerde in de tijd van de grote ontdekkingsreizen, toen de Portugezen de wereld verkenden, in hun *karvelen* langs de kust van Afrika voeren, Kaap de Goede Hoop rondde, de zeeweg naar India vonden, én naar Brazilië. Het was de Gouden Eeuw van Portugal dat de belangrijkste handelsnatie van Europa werd, en verwikkeld raakte in een eindeloze zeeoorlog met de Hollanders, vechtend om de kostbare specerijen uit de Maleise Archipel, het goud en zilver uit Latijns-Amerika en de slaven uit Afrika.

Boven de hoofdingang van het museum, met uitzicht op het plein, is een balkon met Moorse deuren.

Vanaf het balkon keek op een dag een van de nonnen, Marianna Alcoforado, de dochter van een invloedrijk edelman, naar het infanterieregiment, aangevoerd door een Franse officier, dat op het plein paradeerde. Zij werd verliefd op de Franse edelman en haar liefde, eerst beantwoordt toen versmaadt, zou leiden tot een van de mooiste ‘minnebrieven’ uit de wereldliteratuur.

De *Minnebrieven van een Portugeesche non* werden vertaald door Arthur van Schendel, en uitgegeven door Meulenhoff’s Kleine Boeken.

‘In de tweede helft der zeventiende eeuw leefde er in een klooster in het zuiden van Portugal een non die een fransch officier lief had met een zeer groote liefde en gelukkig was,’ schrijft Van Schendel in zijn voorwoord. ‘Maar toen hem de lust in het spel verging, toen hij haar diepen ernst gewaar werd en het verstandiger achtte zich uit de voeten te maken, vond zij zich alleen gelaten met haar groote liefde. Een oude geschiedenis.’

Het was een groot, rijk klooster. Er woonden meer dan 200 nonnen. De kloosterkerk is rijk versierd, veel goud en zilver, veel azulejos. De kloostergangen zijn gedecoreerd met gele tegels, de Spaanse variant van de azulejos.

‘Behalve de gewone, in cellen afgeschutte slaapzalen, waren er kleine kamertjes die door de nonnen gehuurd konden worden en waar zij zich konden afzonderen voor aandachtiger gebed,’ schrijft Van Schendel. Maar de nonnen – het was niet ongebruikelijk in die dagen waarin ook Pausen zich een nageslacht mochten permitteren – ontvingen ook mannelijk bezoek in hun cellen.

Wij lopen het balkon op en kijken uit over het plein. Hier zag Marianna voor het eerst haar franse edelman, Noel de Bouton ‘die later als Comte de Chamilly grooten krijgsroem won (hij verdedigde in 1647 Grave tegen onze stadhouder Willem III)’, terwijl hij met zijn dragonders exerceerde – en ‘men kan zich licht verbeelden, dat de chevalier, die aan het Fransche hof geleefd had, aldaar het heimelijk vlammetje in dat vrouwenhart bespeurende, het een welkom avontuur vond zich te koesteren in de weelderige warmte harer zich geheel gevende liefde’. Maar toen de lust bekoeld was, het avontuur verdwenen en Chamilly het gevaar inzag ‘vervolgd te worden als kloosterschennis, verleider van een non, die de dochter was bovendien van een aanzienlijk man’ nam hij de benen en ging hij ‘onder een of ander voorwendsel stilletjes naar Frankrijk scheep’.

Toen schreef Marianna haar brieven, boordevol hartzeer, versmiede passie, wanhopig en met ‘een oproerig hart’.

De Chamilly beroemde zich na zijn terugkeer aan het Franse hof, schrijft Van Schendel licht verontwaardigd, ‘zooals te verwachten was, op zijn verovering in het vreemde land, op de “grootste liefde ter wereld, die hij had ingeboezemd, en Marianna’s brieven liet hij lezen aan vrienden en kennissen – een zeer onbescheiden daad’ en zo kwamen de brieven in handen van

een uitgever, die ze publiceerde en ‘zooveel succes had de uitgaaf, dat binnen korten tijd zelfs het woord “portugaises” een synoniem werd voor “minnebrieven”.

DOEN NIET DOEN

Beja - Pousada de S. Francisco. Prachtig gerestaureerd klooster. Laat de betovering op je inwerken. Koop bij de receptie het boek over deze Pousada (helaas alleen in het Portugees beschikbaar) waarin de renovatie in detail en met foto's wordt beschreven.

Beja is een sfeervol stadje, ten onrechte gemeden door toeristen. Je hebt minimaal twee dagen nodig om de stad te verkennen.

Het Regionaal Museum: loop vanaf de Pousada door de hoofdstraat, let op de Moorse deuren en ramen en de azulejos, stop bij het toeristenbureau (vraag om de Nederlandstalige gids 'De Alentejo op zijn best, vertaald door Lucia van der Feltz – de beste gids in de Alentejo) en ga naar regionaal museum:

www.museuregionaldebeja.net

Het balkon van 'de versmade non' zit aan de voorzijde van het museum, boven de deur.

Beja is een goede uitvalsbasis voor tochten in de omgeving:

<http://www.portugalvirtual.pt/tourism/plains/beja/ukcity.html>

Monsaraz, 70 km ten noorden van Beja, over het platteland, langs olijfboomgaarden en kurkbomen. Monsaraz ligt hoog in de bergen, vlak bij de Spaanse grens, uitkijkend over een stuwwaard. Middeleeuws stadje met oude ambachten als weven en stieregevechten in de middeleeuwse arena: 'de parel van de Alentejo'.

Elvas, 70 km ten noorden van Monsaraz. Een juweel van een stad, met een kilometers lang aquaduct en een van de leukste pleinen van Portugal. Hier staat de eerste Pousada opgericht net na de oorlog in 1945.

Serpa, 30 km ten oosten van Beja,. Mooi kasteel, indrukwekkend aquaduct, Sfeervolle oude stad die (veel) betere tijden heeft gekend maar wacht om ontdekt te worden.

Mertola, 50 ten zuiden van Beja. Ons advies: Rij via Serpa zuidwaarts over de landweg langs de Rio Guadiana door het Nationale Park (Parque Natural do Vale do Guadiana – zwembaden mee). Afrikaans savanne landschap, met zwarte varkens en ooievaars. Geen mensen, alleen verbluffend mooie natuur. Mertola, op de grens met de Algarve, heeft een bijzonder museum: Museu Islamico. De beste plek om je te verdiepen in de Arabische wortels van de Portugese cultuur.